

Kromě uplatňování zřetele sémantické diferenciacie uplatňují autoři ve svém slovníku výrazně také stylistickou gradaci při vnitřním uspořádání frazeologické množiny. Jedná se vlastně také o nový pokus autorského tria, protože podobný přístup zatím nebyl v obdobných a souměřitelných pracích aplikován, ale dosud ani nebyl teoreticky řešen. Mokijenkův tým nese svou kůži na trh, věda si možností atakování za možný subjektivní přístup, i proto, že je správně přesvědčen o významu hledisek sémantické a stylistické příslušnosti jednotlivých frazeologizmů uvnitř frazeologických hnízd.

Nepochybujeme o tom, že slovník bude brzy rusisty i slavisty rozebrán. Pro jeho další vydání bychom však doporučovali obohatit publikaci ještě i rejstříkem neutrálních lemmat. Mohla by pak odpadnout zbytečná a nic neřikající odkazová hesla, viz např.:

МОКРЫЙ (с. 127) – см. НАМОКАТЬ, ПРОМОКНУТЬ

НАМОКАТЬ/НАМОКНУТЬ см. МОКРЫЙ

ПРОМОКАТЬ/ПРОМОКНУТЬ см. МОКРЫЙ.

Přínos nového frazeologického slovníku spatřuji tedy především:

- v jeho celkové orientaci na lexikální rovinu,
- v jeho pramenně základně mluveného jazyka.
- v pokusu o vnitřní hierarchizaci jednotlivých frazeologických hnízd,
- v sémantické a stylistické klasifikaci frazeologizmů,
- v gradaci frazeologizmů podle jejich sémantického a stylistického ohodnocení.

Svatopluk Pastyřík

### Stručné dějiny uměleckého překladu na Slovensku, sv. 4

**Ruská literatura ve slovenské kultuře v letech 1836–1996.** Bratislava 1998, 226 s. Sborník věnovaný 12. mezinárodnímu kongresu slavistů v Krakově obsahuje šest statí pěti autorů (Kusá, Lesňáková, Maliti, Pašteková, Tesařová), soupis bibliografie, resumé statí v anglickém a ruském jazyce a registr.

V úvodní stati – **Lesňáková, S.:** *Na počátku bylo slovo (1836–1918)* – vychází autorka z toho, že při výzkumu překládání uměleckých děl do jiných literatur je třeba rozlišovat několik rovin. První rovinou jsou náhodné, příležitostné a zpravidla ojedinělé překlady. Druhá rovina překladatelské činnosti předpokládá záměrné a cílevědomé seznámení se s jinými literaturami, resp. s jednou z nich, a na tomto základě i určitý subjektivně motivovaný výběr díla na překlad. Nejvyšší, třetí rovinou je uvědomělý a systematický přístup k výběru děl na základě hlubšího poznání jejich kontextu v původní literatuře a na základě jejich umělecké hodnoty. Celé zkoumané období (1836–1918) pak autorka člení na čtyři menší časové úseky, související s některými významnými společensko-politickými událostmi, které se odrazily i v kulturním a literárním životě. **M. Kusá:** *Hloubka a šířka záběru (1918–1939)* připomíná souřadnice tří systémů, v nichž a prostřednictvím nichž funguje každá literatura: systém národně politický, sociokulturní a literární. V analyzovaném období ukazuje, jak se v různém úseku a

prostoru tyto tři systémy na „modelování“ překladové literatury podílely. **J. Tesařová:** *Emancipace slovenského překladu z ruské literatury (1939–1945)* dokládá, jak se v období Slovenské republiky formovala věda o překladu v profesionální rovině. Vidí to jako součást široce koncipovaného programu slovenské kultury, v němž šlo o úzké propojení mezi vědeckou, uměleckou a kulturní tvorbou a sociálně-politickým rozvojem země. Slovenská překladatelská tvorba se v daném období dynamizovala a formuloval se také směr její činnosti: zdůrazňovala se potřeba profesionalizace překladatelské práce. Na Slovensku se zřetelně projevila tendence vybudovat profesionální překladatelské zázemí, rozšířit záběr překládaných literatur a položit pevné základy kritické reflexe slovenské překladové literatury. **S. Pašteková:** *Transformace obrazu ruské literatury (1945–1970)* analyzuje složité období, kdy fungování překladů ruské umělecké literatury ve slovenském kulturním prostředí silně ovlivňoval národně politický a sociokulturní faktor. Výběr překladové literatury byl na jedné straně determinován estetickými faktory, požadavkem umělecké kvality, na druhé straně kritérii ideologickými, požadavky společenské potřeby a objednávky. Přičemž v první fázi (1946–1963) převládala kritéria „ideologická“, ve druhé orientace na estetickou stránku překladové tvorby. **E. Maliti:** *Zrcadlení v prostoru – sovětský mnoholiterární fenomén (1971–1990)* charakterizuje překlad v období tzv. normalizace jako překlad normalizovaný a současně normalizující. Překlady z ruské a sovětské literatury převažovaly, byly prosazovány a upřednostňovány i oficiálními místy. Autorka rozděluje toto období na dva hlavní časové úseky: jsou to léta 1971–1978, kdy se v překladu završuje normalizace, a pak přibližně druhá polovina 70. let až do roku 1990. Za klíčové považuje období první, jemuž věnuje podstatnou část své studie. **M. Kusá:** *Situace znovu nepřirozená (1990–1996)* uvádí svoji úvahu výmluvnou statistikou, která ukazuje prudký pokles překladů ruské literatury na Slovensku v letech 1990–1996. Zabývá se příčinami tohoto stavu a dochází k závěru, že při posuzování recepční situace na Slovensku po roce 1989 je potřeba uvádět především dva následující základní faktory: změnily se (i institucionálně) 1. priority ve vztahu ke kontextům vydávaných překladů, 2. jednotlivé systémy (národně politický, sociokulturní, literární), v jejichž rámci překlad funguje. Při konstituování nové recepční situace ruské (a nejenom ruské) literatury ve slovenském kulturním prostředí spolupůsobí tyto faktory i nadále.

Autoři prokázali hlubokou znalost jednotlivých zkoumaných období, jejich závěry jsou podloženy konkrétním materiálem a jsou maximálně objektivní. Sborník je cenným přínosem nejen pro dějiny překladu na Slovensku, ale svým širokým společensko-kulturním záběrem je obrazem i kulturně-literárního života na Slovensku za posledních více než sto padesát let. Je také ukázkou toho, jak má být překladová literatura posuzována v těch nejširších společensko-historických souvislostech, jaký je její vztah k domácí literatuře a ke kultuře vůbec.

Milan Hrdlička